

Τό παιδικό βιβλίο άνθει στην Ελλάδα

Η φθορά στους πίνακες Ζερβόπουλου και Νεδέλκου
Γεωμετρία και άφαιρηση

Έχει μία δική του προσωπικότητα ο Σωτήρης Ζερβόπουλος στη ζωγραφική του και μία δική του προβληματική. Ανήκοντας στους ζωγράφους που ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με τις γραφικές τέχνες, ο καλλιτέχνης αυτός της Θεσσαλονίκης φάνηκε σ' όλη τη μέχρι τώρα καριέρα του να τον απασχολεί η αναζήτηση μιας καλύτερης γλώσσας και η εξωτερική της μ' ένα τρόπο κονστрукτιβιστικό.

Τά τελευταία χρόνια έχει καταστολόμενος σε μία γεωμετρική απεικόνιση, την οποία, όμως, από χρόνο σε χρόνο, διευρύνει και ξεδιπλώνει. Ετσι τό γενικό πλαίσιο του τετράγωνα και τού περιεχόμενου σ' αυτόν κύκλου, τόν απασχολεί μία δεκαετία και περισσότερο και, όπως είναι φυσικό, η σειρά τών έργων της μορφής αυτής έχει μία φανερή εξέλιξη. Ισως δά μπορούσε να υπάρξει η αντίστοιχη ούρωνος και γή στο συνδυασμό τού τετράγωνα με τόν κύκλο ή και τό όντιθετο. Εκείνο πάντως που καθιερώνεται φανερά, είναι ότι τό τετράγωνο παίζει ένα ποθητικό και άπρόσωπο ρόλο, ένω αντίθετα ο κύκλος, στή σειρά τών πινάκων τού Ζερβόπουλου, δέχεται μία σειρά από διαφοροφάσεις. Ο καθηγητής Χρύσανθος Χρήστου γράφει σχετικά:

Τό 1982 σημειώνει κανείς εύκολα μία νέα φάση στην καλλιτεχνική δημιουργία τού Ζερβόπουλου, αυτή πού παίζει καθοριστικό ρόλο σ' όλες τίς σημαντικές του προσιδιάσεις από τά τελευταία χρόνια.

Στά έργα που εκθέτει αυτόν τόν καιρό ο Ζερβόπουλος στην γκαλερί «Κοχλίας», βλέπει κανείς τό σκουρόχρωμο τετράγωνο με τίς χωρίς διακριτή επιφάνεια, να περιελκύει όμους και μικρόκοσμο, όπου τό λευκό και τό φαιό συνδυάζονται άφίση και με αντίκείμενα γιά να δώσουν, τελικά, στοιχεία φθοράς και πτώσης αξιών. Είναι σάν να βλέπει κανείς στό μικροκόσμο τή λεπτομέρεια τού ορατικού ή τό υπολείμματό ενός άλλου ύγιους κόσμου. Κι έτσι ο Ζερβόπουλος, συνδυάζοντας τή λιτότητα μέ τόν πειραματισμό, δημιουργεί ένα έργο πού προβληματίζει και έντυπωσιάζει.

Η Αναστασία Νεδέλκου-Σερμετή, πού εκθέτει στον «Εξέστη», άρχίζει τή ζωγραφική της πολύ πριν ζωγραφίσει.

Τά βιβλία γιά παιδιά έχουν διπλάσια κυκλοφορία, τουλάχιστον, από τ' άλλα

Τό παιδικό βιβλίο αποτελεί, θά 'λεγε κανείς, μία ξεχωριστή κατηγορία έντύπου, με δική του αυτότελή μορφή, δικό του κοινό, δική του λειτουργία πάνω στον άναγνώστη. Και χαιρετά κανείς να διαπιστώνει ότι υπάρχει μία σαφής πρόοδος στό χώρο αυτό στην Ελλάδα, μία πρόοδος πού ήρθε προσθετικά, ξεκινώντας από τή διασκευή κλασικών έργων (πού υπάρχει πάντοτε) και ελάχιστες προσπάθειες γιά καθ' αυτό παιδικά βιβλία, και φτάνοντας στα βιβλία πού είναι γραμμένα ειδικά γιά τά παιδιά, είτε από ξένους - πού είναι και οι πίο πολλοί - είτε από Έλληνες.

Σήμερα υπάρχει μία άφθονία εκδόσεων, ένας πλούτος θά λέγαμε, πού είναι ένας άσφαλης δείκτης τού ότι τό παιδικό βιβλίο άγοράζεται, άποτελεί μία οικονομική επένδυση συμφέρουσα (περισσότερο τουλάχιστον άπ' ότι τό βιβλίο γιά τούς ενήλικες) και όφηνει περιθώρια γιά παραπέρα προχώρημα.

Μιά έπίσκεψη σέ βιβλιοπωλείο δείχνει άμέσως ότι έχουμε ποικιλία εκδόσεων άξιοζήλητες, είτε τό δει τό πρόγμα κανείς από τή άποψη τών ηλικιών, είτε από τήν άποψη τής θεματολογίας. Και, βέβαια, μπορεί να πεί κανείς ότι υπάρχουν, χοντρικά, από τή μία μεριά τά βιβλία γνώσεων, τά έγκυκλοπαιδικά, και από τήν άλλη τά «λογοτεχνικά», με μυθιστορηματικά, ποιήματα, διηγήματα και παραμύθια. Και στις δύο κατηγορίες ή προσφορά είναι έλλοστική.

Γιά τό θέμα τών παιδικών βιβλίων είχαμε μία χρήσιμη συνομιλία με τόν κ. Θανάση Καρακατσάνη, πού διευθύνει τίς εκδόσεις ΑΣΕ τής Θεσσαλονίκης. Και είναι γνωστό, πώς οι «Αγροτικές συνεταιριστικές εκδόσεις», έχουν κάνει τήν τελευταία δεκαετία μία αξιόλογη προσπάθεια στόν τομέα τού παιδικού βιβλίου, μία προσπάθεια πού επιτυγχάνει και πλουτίζεται.

Οι δύο μορφές
Αρχίσαμε τή συζήτηση με τόν κ. Καρακατσάνη πάνω στό θέμα τών ειδών τών παιδικών βιβλίων, θέτοντας τό έρώτημα:

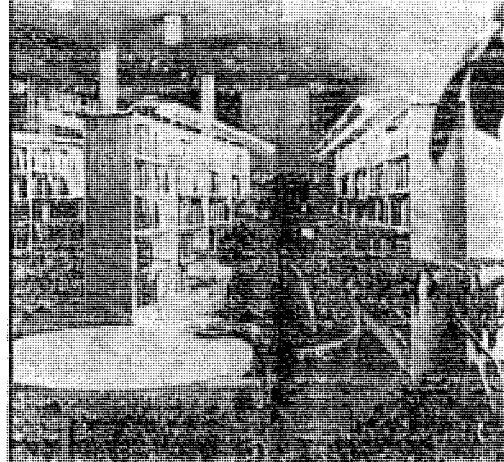
—Υπάρχουν δύο μορφές παιδικού βιβλίου - τό έγκυκλοπαιδικό ή μορφωτικό και τό λογοτεχνικό, με άφηρημάτικό λόγο ή ποίηση. Ποιό από τά δύο έχει μεγαλύτερη διάδοση;

—Ισως είμαστε οι πρώτοι (στις ΑΣΕ), πού φέρμαε τό εκπαιδευτικό βιβλίο γιά παιδιά, στην Ελλάδα. Θέσαμε κάποια σειρά μικρών βιβλίων,

παιδικά βιβλία σέ σύγκριση σ) μέ τό παρελθόν και θ) μέ τούς ξένους δημιουργούς;

—Νομίζω, χωρίς να θέλω να κάνω κάποιες συγκεκριμένες άναφορές, ότι υπάρχει ένας άριθμός Έλλήνων συγγραφέων οι όποιοι είναι άρκετά γνωστοί στό κοινό μας. Βέβαια, είναι άρκετά νωρίς γιά να έκτιμήσουμε τήν παρουσία αυτών τών συγγραφέων στό μέλλον και, φυσικά, αυτό είναι ένα θέμα πού μόνο ο χρόνος τό λύνει. Θά 'θελα να πώ έδώ, ότι είναι άτύχημα πού δέν υπάρχουν έκδοτικοί οικιοι πού να έπενεκιδώσουν άρ-

καιροί, αλλά είχαν τήν όπτική τών παραδόσεων και τών προβλημάτων τού ελληνικού λαού, μπορεί να δώσει ένα ασστό έδαφος γιά να πατήσουν επάνω τά σημερινά έλληνοπούλα. Πιστεύω, ότι διατρέχουμε φεβερρούς κινδύνους όχι μόνο από τόν καταγισμό τών καταναλωτικών άγαθών πού μας κατακλύζουν από τίς ξένες χώρες και δημιουργούν έναν τρόπο ζωής, μία άποψη άπέναντι στη ζωή, αλλά και από τήν εισαγωγή στόν Έλληνικό έκδοτικό χώρο σέ μορφή άφηρηματικών βιβλίων, πού άλλοιώνουν τό χαρακτήρα πού

Οι νέοι και τά παιδιά αναζητούν πολλές φορές τό καλό βιβλίο στις βιβλιοθήκες.

σουργηματικές δουλεις από παλιότερους Έλληνες συγγραφείς κι αυτό γιάτί δύο προσωπικά, πιστεύω ότι μόνο η συνέπεια και ή συνεχής ένασχόληση μ' αυτούς πού έπικραζαν τόν προβληματισμό τό τότε

δωρισθεί, όπως είπαμε και πίο πάνω. Νομίζω, ότι μόνο τά παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας έχουν τή δυνατότητα κάποιες έπιλογής κι αυτά κάτω από διαδοικσεις, λίγο - ή πολύ, γνωστές πού μπορούμε να τίς χαρακτηρίσουμε έμπειροματικές.

Μικροί και μεγάλοι

Συνεχίζουμε τή συζήτηση μες με τόν κ. Καρακατσάνη, άναφερόμενος στό πόσο διαδόχως οι μικροί σέ σύγκριση με τούς ενήλικες.

—Πόσο μεγαλύτερη είναι ή διάθεση παιδικών βιβλίων σέ σύγκριση με τά βιβλία γιά ενήλικες;

—Η διάθεση τού παιδικού βιβλίου γίνεται όσ πολύ μεγαλύτερος άριθμός, μεγαλύτερος άπ' ότι τού βιβλίου γιά τούς ενήλικες. Σ' αυτό παίχουν πρωταρχικό ρόλο πρώτο, όπως είπαμε, ή θέληση τών γονιών να δώσουν μόρφωση στό παιδάτι τους και, δεύτερο, ότι τό μεγαλύτερο μέρος τών παιδικών βιβλίων άγοράζεται γιά να δωρισθεί.

Πέρα από αυτό πού μας είπε ο κ. Καρακατσάνης, είναι γνωστό, ότι άκόμη και τό χειρότερο παιδικό βιβλίο, εύκολα πούλει 5.000 αντίτυπο, ένα είναι πούλο δύσκολο γιά ένα βιβλίο γιά ενήλικες να πουλήσει 2.000 αντίτυπο. Ετσι θγαίνει ότι ή διάθεση τών παιδικών βιβλίων είναι τουλάχιστον διπλάσια από τών άλλων.

—Πόσο βοηθάει τό κράτος τή διάδοση τού παιδικού βιβλίου; Αγοράζει τέτοια βιβλία γιά τίς δημόσιες βιβλιοθήκες και σέ ποιά άναλογία;

—Θά λέγαμε ότι τό κράτος δέν κάνει αυτά πού δά μπορούσε να κάνει γιά τή διάδοση τού παιδικού βιβλίου. Βέβαια, υπάρχουν φορείς (ύπουργεια πολιτισμού, παιδείας, νέας γενιάς και ή τοπική αυτοδιοίκηση) πού τόν τελευταίο καιρό έχουν δραστηριοποιηθεί προς αυτή τήν κατεύθυνση και άγοράζουν κάποιους άριθμούς βιβλίων οι όποιοι, όμως, είναι άκόμη άισθητά χαμηλότεροι από τίς πραγματικές ανάγκες τού τόπου. Τά προγράμματα τά όποια διατίθενται, θά πρέπει να πηγαίνουν σέ βιβλία πού δά καλλιεργήσουν προγματικά τόν ψυχικό και πνευμα-

Πρόδρομος Μάρκογλου: «Εσχάτη ύπόσχεση»

Ο Μάρκογλου συμπλήρωσε πάνω από δύο δεκαετίες δουλειάς δημιουργικής πάνω στην ποίηση και άποφάσισε να θγάσει δέν έναν τόμο τά ποιήματα τών συλλογών «Έγκλειστοί» (1962), «Χωροστάθμηση» (1965), «Τά κείμενα και οι φωνές» (1971), «Τό δόντι τής πέτρας» (1975) και «Συνοπτική διαδοικασία» (1980), προσθέτοντας και κάποια ποιήματα τής ίδιας έποχής πού δέν είχαν περιληφθεί στις πρώτες εκδόσεις. Με τό βιβλίο, λοιπόν, αυτό έχουμε συγκεντρωμένη τήν ποίηση τού Μάρκογλου και ή προσφορά είναι χρήσιμη, ιδιαίτερα γιά τούς νεότερους πού δέν έχουν τήν δυνατότητα να θραύν τά βιβλία τού ποιητή (έχουν ξεαντηληθεί), αλλά και γιά τούς παλιότερους πού θρασκουν όλο τό φάσμα τής προσφοράς τού Μάρκογλου πού είναι σημαντική σέ όγκο, αλλά προπαντός σέ ποιότητα, μάς ποίησης πού τήν διακρίνει ή ευαισθησία άλλα και ο κοινωνικός προβληματισμός. Μεταφέρουμε τό «Καθημερινό τοπίο», όπου ο ποιητής λέει: «Σχεδόν γυμνοί/ και πρέπει τώρα να μετρήσουμε τήν τάφορ/ λάσπες, έύλα και σάρματα/ σχήματα όργανώσεων/ πούπουλα από φτερά/ πρώην άγγέλων/ έδώ/ ένα πεδίο έκτελέσεων/ μία ταφή λαμπρή/ γεμάτη ύποσχέσεις/ ένας θάνατος με προϋποθέσεις/ πού έμεις/ ποτέ δέν άποκτήσαμε». Η ποίηση τού Μάρκογλου είναι όδυνηρη και θαρραλέα, ένα θετικό στοιχείο τής βορειοελλαδικής δημιουργικής λογοτεχνίας. (Εκδόσεις «Παρατηρητής».)

Κ.Σ. Λιούσις: «Ο άνιψιός τού μάγου»

Η μυθιστορηματική σειρά τού Λιούσις, πού έχει τόν γενικό τίτλο «Νάρνα, ή παραμυθένια χώρα», άποτελείται από έφτά άυτότελες ιστορίες, πού συνδέονται, άσπτόσο από ένα βασικό μύθο, από τόν χώρο και από τά πρόσωπα τών ήρώων. Τό παρόένα είναι ότι στο πρώτο βιβλίο τής σειράς πού κυκλοφόρησε (τό λινότνρι, ή μάγισσα και ή νουήλα) δέν φαίνεται ότι θά ύπηρεχε και συνέχεια τού μύθου. Ακολουθήσαν άλλα τέσσερα βιβλία και μόνο τώρα, με τόν «άνιψιό τού μάγου» έξηγηθεί, πώς άρχισαν οι περιπέτειες πού άποτελούν ολόκληρο τό έργο. Ετσι πολλοί δικαιο δειρωτήθηκαν άν ο συγγραφέας δημοσιεύοντας τό πρώτο βιβλίο τής σειράς είχε συλλάβει ολόκληρη τήν εξέλιξη τού μύθου. Η άπάντηση δόθηκε από τόν ίδιο τόν συγγραφέα πού βεβαίως ότι ή πρώτη γραφή τού βιβλίου έγινε τό 1938 και ήτανε πολύ διαφορετική από τήν τελική μορφή πού έγινε στό 1949. Και μόνο τότε ο Λιούσις γράφοντας και τά έπόμενα βιβλία θέλησε να άναζητήσει τήν αρχική καταγωγή τής μάγισσας, τής νουήλας, πού φαναστότη, πού από τήν άναζήτηση αυτή γεννήθηκε ο «άνιψιός τού μάγου» πού αποτελεί τό κλειδί ολόκληρου τού έργου και είναι ίσως, και τό πίο καθοδοχολεμένο τής σειράς. Διού βιογραφικά λόγια γιά τόν συγγραφέα: Ο κλάδι Στέφανος Λιούσις γεννήθηκε στην Ιρλανδία τό 1898, άρχισε να γράφει από νέος και σπούδασε κλασική φιλοσοφία. Αργότερα έγινε καθηγητής στό Καίμπριτζ, θέση πού διατήρησε μέχρι τό θάνατό του, τό 1963. Έχει γράψει πολλά βιβλία (μελέτες, μυθιστορήματα, θρησκευτικές μελέτες). Η «Νάρνα» είναι τό μόνο παιδικό βιβλίο πού έγραψε. (Εκδόσεις «Κέδρος».)

Θανάσης Κατούς: «Κηδεύσατέ μου τό σώμα»

Ενα σύντομο πεζογράφημα με έντονη τήν ποιητική διάθεση, άλλα και τήν διάθεση αυτοέλεγχου και αυτοτιμωρίας. Γραμμένο σέ μεγάλη έκταση με τό μορφή λυρικής πρόζας, τό βιβλίο αυτό δίνει έντονα τήν έντύπωση τής μεταφοράς προσωπικών θωμάτων, χωρίς να φθάνει στην αυτοβιογραφική διάθεση. Μέσα από τίς άμφιβολίες και τίς ύψειες τού όρηγητή, περνάει έμμεσα ή πολεμική και μεταπολεμική περιπέτεια τού τόπου, και μόλις τού βορειοελλαδικού, με τίς σκληρές μέρες τής κατοχής, τού έμφυλίου, τών ξεροψιών... Και σάν άποκορύφωμα έρχεται ο θάνατος τών άγαπημένων πρσώπων τής οικογένειας, όταν κάποια στιγμή νομίζει κανείς ότι όλα τά δεινά πέρασαν και μπορεί να άνασάνει ήλικά, άλλα προπάντος ψυχικά. Ο μεταπολεμικός κόσμος, με τήν δική του σκληρότητα τής εύμείρας, δά γράφει τής τελευταίες οδελίες τής ψυχικής αυτής οδύσοιας γιά να καταλήξει τό βιβλίο με τήν φρόση τού τίτλου, άληθινή «κηδεύσατέ μου τό σώμα». Με μία σχετική σύγχρονη άντίληψη γραφτού πεζού λόγου, τό βιβλίο τού Κατούς έχει ένδοιαφέρον και μαρτυρεί πλούτο. (Εκδόσεις «Παρατηρητής».)

Ζ. Σαμολαδά: «Σικελιανός, Δελφική ιδέα και κοινωνικό πρόβλημα» (βιβλίο δεύτερο)

Είναι γνωστή και συγνηκτική ή πνευματική προσπάθεια τού κ. Σαμολαδά πού από τό 1964 μέχρι σήμερα, έπλησάει πολύ ολόκληρη είκοσαετία, συγγραφές και δημοσιεύσεις στην άρχή ήταν πολυγραφώμενα, κατόπιν τυπωμένα) έργα γιά λογοτεχνική, φιλολογική και κοινωνικά θέματα. Τό 1982 είχε κυκλοφορήσει τό πρώτο βιβλίο γιά τόν Σικελιανό και τήν δελφική ιδέα και τώρα είναι τή συνέχεια. Μερικό από τά κεφάλαια τού νέου τού βιβλίου είναι «ιδέες και θέσεις από τό πελά τό Σικελιανού», «Ο Σικελιανός και ο παράδεισος τού Παυλικιανών», «Καπιταλισμός, μαρξισμός και λόγοι πού επιδόχουν τήν άντικατάστασή τους», «Κινηματογράφος και προϋποθέσεις γιά

